

**МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(Мінсоцполітики)**

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 289-86-22; 289-70-60, факс: 289-00-98 E-mail: info@mlsp.gov.ua,
Код ЄДРПОУ 37567866, рахунок UA388201720343180001000078737 в ДКСУ м. Києва, МФО 820172

На № _____ № _____
від _____

**Національна соціальна
сервісна служба**

**Обласні, Київська міська
державні адміністрації,
військові адміністрації**

Про захист прав дітей в умовах
надзвичайного або воєнного стану

Міністерство соціальної політики інформує, що місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування разом із Координаційним штабом по допомозі дітям та сім'ям з дітьми в умовах надзвичайного або воєнного стану, до складу якого увійшли представники Уповноваженого Верховної ради з прав людини, Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Офісу Президента України, центральних органів виконавчої влади, інститутів громадянського суспільства, у співпраці з міжнародними та громадськими організаціями забезпечується скоординована евакуація дітей на безпечні території, у тому числі за кордон.

Особлива увага приділяється дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, дітям, які цілодобово перебувають у закладах.

Для врегулювання пов'язаних з цим питань прийнято постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 166 та від 01.03.2022 № 179 (далі – Постанови), згідно з якими спрощено порядок перетинання державного кордону України дітьми та супроводжуваними їх особами.

З метою реалізації нормативно-правових змін щодо перетину кордону дітьми, сім'ями з дітьми та надання їм належної допомоги і забезпечення безпеки Мінсоцполітики разом із представниками Уповноваженого Верховної ради з прав людини, Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики, Проекту технічної допомоги „Супровід урядових реформ в Україні” (SURGe) і МБО „Партнерство „Кожній дитині” підготовлено рекомендації місцевим органам влади, військовим адміністраціям щодо координації переміщення дітей в межах України та виїзду дітей за межі України в умовах надзвичайного або воєнного стану (далі – Рекомендації) (додаються).

Зокрема, у Постановах та Рекомендаціях зазначено про обов'язок супроводжуваних осіб (працівника закладу, прийомних батьків, батьків-вихователів, патронатних вихователів, опікунів, піклувальників, батьків або одного з них, баби, діда, повнолітніх братів, сестер, інших уповноважених осіб) після прибуття дітей на місце тимчасового перебування за межами України протягом

одного робочого дня звернутися до консульської установи України в країні перебування для взяття дітей на тимчасовий консульський облік.

Водночас службам у справах дітей обласних, Київської міської державних адміністрацій, військових адміністрацій рекомендовано забезпечити збір та узагальнення інформації про дітей зазначених категорій, які переміщені в межах України або виїхали за межі України, для належного захисту їхніх прав та інтересів на території іншої держави, а також повернення на територію України після припинення воєнного стану.

З огляду на зазначене, а також з метою ефективного вжиття заходів щодо формування державної політики у сфері захисту прав дітей у період воєнного стану просимо Нацсоцслужбу разом із обласними, Київською міською державними адміністраціями, військовими адміністраціями забезпечити ведення щоденного моніторингу стосовно:

- 1) евакуації дітей та сімей з дітьми;
- 2) обліку дітей, які поранені, загиблі;
- 3) діяльності закладів із цілодобовим перебуванням дітей (щодо функціонування, кількості дітей, які фактично перебувають в ньому, кількості вільних місць, евакуації і фактичного місця розташування, основних потреб на поточний момент, можливості постачання провізії);
- 4) функціонування та нагальних потреб дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, сімей патронатних вихователів, сімей опікунів / піклувальників, які не евакуювались;
- 5) функціонування дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей, сімей патронатних вихователів, сімей опікунів / піклувальників, які перемістились із зони воєнних дій та збройних конфліктів (з поділом на внутрішнє переміщення та переміщення за межі держави);
- 6) обліку евакуйованих дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які цілодобово перебували у закладах (з поділом на внутрішнє переміщення та переміщення за межі держави, поточну форму влаштування дітей);
- 7) виявлення внутрішньо переміщених дітей, які перебувають без супроводу батьків, інших законних представників, та вжиття заходів щодо захисту їхніх прав відповідно до потреб;
- 8) створення умов для медичної, психологічної, педагогічної реабілітації та соціальної реінтеграції дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів (із фіксацією кількісних показників дітей, влаштованих до закладів соціального захисту у воєнний період);
- 9) кількості та стану соціального захисту дітей, які отримали статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківських прав, внаслідок воєнних дій.

Додаток: на 8 арк.

Заступник Міністра

Борис ЛЕБЕДЦОВ

Рекомендації щодо координації переміщення дітей в межах України та виїзду дітей за межі України в умовах надзвичайного або воєнного стану

З метою збереження життя і здоров'я дітей в умовах надзвичайного або воєнного стану службам у справах дітей необхідно забезпечити координацію роботи щодо переміщення в межах України та виїзду за межі України:

дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, форми власності та підпорядкування, на цілодобове перебування;

дітей, які не досягли 18-річного віку та не належать до категорій дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, але зараховані до закладів різних типів, форми власності та підпорядкування на цілодобове перебування (далі – діти, які цілодобово перебувають у закладах);

дітей із сімей патронатних вихователів, опікунів, піклувальників, прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу;

дітей без супроводу батьків, які прибули разом з одним із батьків або у супроводі інших осіб.

Облік таких дітей ведеться у паперовій та електронній формі та має містити інформацію про:

- прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дату народження дитини;
- по можливості місце походження дитини (для статусних), наявність у неї батьків, не обмежених в своїх батьківських правах, інших законних представників;
- місце, куди вибула дитина (адреса або інша максимально точна інформація);
- прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) особи / осіб, у супроводі якої / яких переміщена / виїхала дитина, її контактні дані.

Для забезпечення обліку таких дітей службам у справах дітей необхідно підтримувати постійний зв'язок із такими сім'ями та закладами, в яких цілодобово перебувають діти, з'ясовувати інформацію про місце перебування, стан здоров'я, психологічний та фізичний стан дітей, умови їх утримання, наявність загрози для життя і здоров'я тощо.

Служби у справах дітей забезпечують постійний моніторинг ситуації та уточнення даних щодо переміщення зазначених категорій дітей в межах України та виїзду за межі України.

Після отримання інформації про переміщення в межах України або виїзд за межі України зазначених категорій дітей під час виконання професійної діяльності або внаслідок отримання звернень громадян така інформація невідкладно передається посадовими особами місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, працівниками органів внутрішніх справ, Державної прикордонної служби, інших органів, закладів (установ) та організацій до служб у

справах дітей обласної, Київської міської державних адміністрацій, військових адміністрацій.

Служби у справах дітей обласних, Київської міської державних адміністрацій, військових адміністрацій забезпечують збір та узагальнення інформації про дітей зазначених категорій, які переміщені в межах України або виїхали за межі України.

Служби у справах дітей забезпечують консультування дітей та сімей з дітьми, які мають намір виїхати за межі України, щодо порядку перетинання державного кордону України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57 „Про затвердження правил перетинання державного кордону громадянами України” (зі змінами), сприяють їм в оформленні документів, вирішенні будь-яких інших питань, зокрема, у разі потреби, координують дії з Держприкордонслужбою, інститутами громадянського суспільства, що здійснюють заходи із надання допомоги у перевезенні дітей та гуманітарної допомоги (далі – інститути громадянського суспільства), та пунктами пропуску через державний кордон України, Нацсоцслужбою і Мінсоцполітики.

Особлива увага служб у справах дітей має бути спрямована на надання допомоги закладам, в яких цілодобово перебувають діти, сім'ям патронатних вихователів, опікунів, піклувальників, прийомним сім'ям, дитячим будинкам сімейного типу.

У випадках, які неможливо передбачити наперед, для надання консультацій сім'ям з дітьми щодо перетину ними державного кордону України у період надзвичайного або воєнного стану рекомендуємо службам у справах дітей попередньо отримувати відповідні роз'яснення та консультації в службах у справах дітей обласних державних адміністрацій, Нацсоцслужбі, Мінсоцполітики.

Під час надання консультацій та іншої допомоги закладам, дітям, сім'ям з дітьми необхідно враховувати особливості виїзду за межі України різних категорій дітей.

1. Виїзд за межі України дітей, які цілодобово перебувають у закладах

При вирішенні директором закладу питання виїзду за межі України дітей, які цілодобово перебувають у закладах, необхідно:

- 1) з'ясувати можливості забезпечення безпеки дітей в населених пунктах на території України, де не відбуваються активні воєнні дії, та вжити заходів щодо переміщення дітей у такі населені пункти і забезпечення належних умов їхнього перебування;
- 2) у разі, якщо можливості забезпечення безпеки дітей на території України з об'єктивних причин відсутні, оцінити, чи відповідає найкращим інтересам дітей їхній виїзд за межі України;
- 3) враховувати, що найкращим інтересам дитини, як правило, відповідає виїзд за межі України, якщо:
  - на території іншої держави перебувають родичі дитини, які готові забезпечити її догляд та виховання;

- виїзд за межі України здійснюється з метою возз'єднання братів і сестер, якщо один / одна з них вже перебуває за межами України;
  - діти, які перебувають у закладі / установі, що здійснює догляд та виховання, організованою групою переміщуються до закладу / установи, що знаходиться на території іншої держави;
  - дитина потребує невідкладного лікування або надання медичної допомоги, що не може бути забезпечено в Україні, тощо;
- 4) сформувати групи дітей із супроводжуваними особами із розрахунку один супроводжувачий не більше ніж на 15 дітей / один супроводжувачий не більше ніж на 4 дитини з інвалідністю;
  - 5) забезпечити видання наказу директора закладу про виїзд дітей за межі України або по можливості звернутися з клопотанням про прийняття рішення про виїзд дітей за межі України органом опіки та піклування чи військовою адміністрацією (далі – орган опіки та піклування) за місцем розташування закладу.

У наказі має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) посадової особи, на яку покладається обов'язок щодо забезпечення життя і здоров'я дітей, представництва їхніх інтересів під час перебування за межами України, взяття дітей на консульський облік та організації їхнього повернення на територію України;

- 6) забезпечити у взаємодії з місцевими органами виконавчої влади, інститутами громадянського суспільства дітей транспортом, продуктами харчування, водою та одягом на час дороги до місця тимчасового перебування за межами України;
- 7) забезпечити при перетині кордону наявність у дітей та супроводжуваних осіб документів, що посвідчують особу (паспорт громадянина України / свідоцтво про народження дитини тощо);
- 8) поінформувати дітей про правила поведінки у дорозі, у тому числі у разі виникнення надзвичайної ситуації, по можливості надати кожній дитині копії її документів та інформацію про контактних осіб, які відповідають за дитину, для зв'язку з ними, якщо дитина з будь-яких причин залишиться без супроводу;
- 9) проінструктувати осіб, що супроводжують дітей, про обов'язок звернутися до консульської установи України протягом одного робочого дня після прибуття на місце тимчасового перебування за межами України.

Копія наказу, списки дітей із зазначенням прізвища, імені, по батькові (за наявності), дати народження, статусу кожної дитини та супроводжуваних осіб передаються в будь-якому вигляді (письмово, у вигляді фото чи сканованих копій) службі у справах дітей за місцем знаходження закладу та службі у справах дітей обласної, Київської міської державної адміністрації, військової адміністрації.

Звертаємо увагу, що виїзд дітей за межі України здійснюється у супроводі:

законного представника або іншої уповноваженої ним особи – дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку;

особи, уповноваженої керівником відповідного закладу, або органом опіки та піклування, – дітей, які цілодобово перебувають у закладах.

Для вирішення питань, що можуть виникнути у дорозі, та отримання допомоги особи, які супроводжують дітей, повинні мати контактні дані служб у справах дітей по маршруту слідування.

Після прибуття до місця тимчасового перебування директор закладу чи інша уповноважена ним особа звертаються до консульської установи України в країні перебування для взяття дітей на тимчасовий консульський облік. По можливості директор закладу чи інша уповноважена ним особа повідомляють про прибуття дітей на місце тимчасового перебування службу у справах дітей (за місцем свого попереднього розташування або службу у справах дітей, де перетинали кордон).

Після припинення воєнного стану в Україні керівники закладів зобов'язані вжити вичерпних заходів для повернення дітей на територію України.

2. Виїзд за межі України дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які влаштовані до прийомної сім'ї, дитячого будинку сімейного типу, передані під опіку, піклування

Виїзд за межі України дітей, які влаштовані до прийомної сім'ї / дитячого будинку сімейного типу, передані під опіку, піклування, здійснюється у супроводі прийомних батьків / батьків-вихователів / опікуна / піклувальника або уповноваженої ними особи.

У період надзвичайного або воєнного стану допускається уповноваження прийомними батьками / батьками-вихователями / опікунами / піклувальниками інших осіб для супроводження дитини під час перетину державного кордону України та перебування в іншій державі. Для цього прийомні батьки / батьки-вихователі або один з них / опікун / піклувальник та супроводжуючий повинні звернутися, в тому числі за допомогою електронних засобів зв'язку, до органу опіки та піклування за місцем свого фактичного перебування із відповідною заявою, у якій зазначаються:

- прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дата народження кожної дитини;
- держава прямування;
- прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) супроводжуючого.

До заяви додаються (пред'являються):

- копія паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини;
- копії паспортів чи інших документів, що посвідчують особу прийомних батьків / батьків-вихователів / опікуна / піклувальника;
- копія паспорта чи іншого документа супроводжуючого;

- документи, що підтверджують повноваження прийомних батьків / батьків-вихователів / опікуна / піклувальника;
- у разі неможливості надання вищезазначених документів – документи, що містять відомості про особу, які можуть бути визнані Держприкордонслужбою.

Документи можуть бути пред'явлені в електронному вигляді у додатку “Дія”. Номер та серія пред'явлених документів зазначаються у заяві.

У разі відсутності таких документів орган опіки та піклування оперативно будь-яким доступним способом уточнює інформацію про сім'ю, необхідну для перетину кордону України, у службі у справах дітей за місцем їхнього проживання / службі у справах дітей обласної, Київської міської державних адміністрацій / Нацсоцслужбі або за допомогою єдиного електронного банку даних про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів.

Органи опіки та піклування забезпечують невідкладні приймання та розгляд таких заяв, в тому числі за допомогою електронних засобів зв'язку. Погодження органу опіки та піклування може бути оформлено листом (у тому числі електронним) або шляхом нанесення на заяву напису “Погоджено” із зазначенням назви органу, який надає таке погодження, прізвища, імені, по батькові (за наявності) посадової особи та проставлянням печатки та надсиланням заявнику за допомогою електронних засобів зв'язку.

Органам опіки та піклування необхідно вести облік погоджень виїзду за межі України дітей в супроводі осіб, уповноважених прийомними батьками / батьками-вихователями / опікунами / піклувальниками, та по можливості зберігати копії паспортів таких осіб, а також копії паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини.

Варто взяти до уваги, що для виїзду дитини за межі України необхідна наявність таких документів:

- паспорт громадянина України або свідоцтво про народження дитини, або документи, що містять відомості про особу, які можуть бути визнані Держприкордонслужбою;
- договір про влаштування дитини до прийомної сім'ї / договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу або його копія;
- рішення / розпорядження про встановлення опіки (піклування) або його копія;
- погодження органу опіки та піклування (для дітей, які виїжджають за межі України в супроводі осіб, уповноважених прийомними батьками / батьками-вихователями / опікунами / піклувальниками).

Після прибуття до місця тимчасового перебування особа, яка супроводжувала дітей, має звернутися до консульської установи України в країні перебування для взяття дітей на тимчасовий консульський облік.

Після припинення воєнного стану в Україні законні представники дітей зобов'язані вжити вичерпних заходів для повернення дітей на територію України.

3. Виїзд за межі України дітей, які передані на виховання в сім'ю патронатного вихователя

Діти, які влаштовані в сім'ю патронатного вихователя, можуть виїхати за межі України виключно в супроводі патронатного вихователя.

У період надзвичайного або воєнного стану виїзд за межі України дітей, які передані на виховання в сім'ю патронатного вихователя, здійснюється у разі пред'явлення:

- рішення органу опіки та піклування / наказу служби у справах дітей про влаштування дитини до сім'ї патронатного вихователя / договору про патронат над дитиною;
- паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини, документів, що містять відомості про особу, які можуть бути визнані Держприкордонслужбою.

Патронатний вихователь має в обов'язковому порядку будь-яким засобом зв'язку повідомити відповідну службу у справах дітей коли і куди направляються разом з дітьми та / або після прибуття на місце тимчасового перебування. Відповідна служба у справах дітей має відповідно фіксувати таку інформацію, періодично контактувати з патронатними вихователями, у разі потреби надавати їм підтримку.

По можливості патронатний вихователь будь-якими доступними засобами зв'язку повідомляє батькам дитини про виїзд з дитиною за межі України та державу прямування.

Після прибуття до місця тимчасового перебування патронатний вихователь має звернутися до консульської установи України в країні перебування для взяття дитини на тимчасовий консульський облік.

Після припинення воєнного стану в Україні Може патронатні вихователі зобов'язані вжити вичерпних заходів для повернення дітей на територію України.

4. Виїзд за межі України дітей у супроводі одного з батьків або уповноважених ними осіб

У період надзвичайного або воєнного стану допускається виїзд за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі одного з батьків без нотаріально посвідченої згоди другого з батьків.

У період надзвичайного або воєнного стану допускається уповноваження батьками (одним з них) дитини, яка не досягла 16-річного віку, інших осіб для супроводження дитини під час перетину державного кордону України та перебування в іншій державі.

Для цього батьки / один із батьків дитини, а також супроводжуючий повинні звернутися, у тому числі за допомогою електронних засобів зв'язку, до органу

опіки та піклування за місцем свого фактичного перебування з відповідною заявою, у якій зазначаються:

- прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дата народження дитини;
- держава прямування;
- прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) супроводжуючого.

До заяви додаються (пред'являються):

- копія паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини;
- копія паспорта чи іншого документа, що посвідчує особу, одного з батьків дитини;
- у разі відсутності вищезазначених документів – документи, що містять відомості про особу, які визнані Держприкордонслужбою;
- копія паспорта громадянина України чи іншого документа, що посвідчує особу, супроводжуючого.

Документи можуть бути пред'явлені в електронному вигляді у додатку “Дія”.
Номер та серія пред'явлених документів зазначаються у заяві.

Органи опіки та піклування забезпечують невідкладні приймання та розгляд таких заяв, в тому числі за допомогою електронних засобів зв'язку. Погодження органу опіки та піклування може бути оформлено листом або шляхом нанесення на заяві напису “Погоджено” із зазначенням назви органу, який надає таке погодження, прізвища, імені, по батькові (за наявності) посадової особи органу опіки та піклування та проставлянням печатки та надсиланням заявнику за допомогою електронних засобів зв'язку.

Органам опіки та піклування необхідно вести облік погоджень виїзду за межі України дітей у супроводі осіб, уповноважених батьками, та по можливості зберігати копії паспортів таких осіб, а також копії паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини.

Варто взяти до уваги, що для виїзду дитини за межі України необхідно пред'явити паспорт громадянина України або свідоцтво про народження дитини, або документи, що містять відомості про особу, які визнані Держприкордонслужбою.

Після прибуття до місця тимчасового перебування особа, яка супроводжувала дитину, має звернутися до консульської установи України в країні перебування для взяття дитини на тимчасовий консульський облік.

5. Виїзд за межі України дітей у супроводі баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима

У період надзвичайного або воєнного стану допускається виїзд за межі України дітей, які не досягли 16-річного віку, в супроводі баби, діда, повнолітніх брата, сестри, мачухи, вітчима без нотаріально посвідченої згоди батьків дитини.

Варто взяти до уваги, що для виїзду дитини за межі України необхідна наявність паспорта громадянина України або свідоцтва про народження дитини (у

разі відсутності вищезазначених документів – документів, що містять відомості про особу, які визнані Держприкордонслужбою).

Для підтвердження родинного зв'язку з дитиною надаються (пред'являються) такі документи:

- 1) свідоцтво про народження одного з батьків дитини або його копія – бабою, дідом;
- 2) власне свідоцтво про народження або його копія – повнолітніми братом, сестрою;
- 3) свідоцтво про шлюб із одним із батьків дитини або його копія – мачухою, вітчимом.

У разі відсутності вищезазначених документів відповідні відомості можуть бути отримані у вигляді витягу з Державного реєстру актів цивільного стану громадян, у тому числі в електронному вигляді.

Після прибуття до місця тимчасового перебування особа, яка супроводжувала дитину, має звернутися до консульської установи України в країні перебування для взяття дитини на тимчасовий консульський облік.